TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. sausio 14 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Orhuso konvencija – 9 straipsnio 2 ir 3 dalys – Teisė kreiptis į teismą – Visuomenės, kuri nėra suinteresuotoji visuomenė, teisės kreiptis į teismą nebuvimas – Teisių gynimo priemonės priimtinumas, susietas su ankstesniu dalyvavimu sprendimo priėmimo procese“

Byloje C-826/18

dėl *Rechtbank Limburg* (Limburgo apylinkės teismas, Nyderlandai) 2018 m. gruodžio 21 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2018 m. gruodžio 28 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

LB,

Stichting Varkens in Nood,

Stichting Dierenrecht,

Stichting Leefbaar Buitengebied

prieš

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Echt-Susteren,

dalyvaujant

Sebava BV,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot (pranešėjas), teisėjai L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan ir N. Jääskinen,

generalinis advokatas M. Bobek,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2020 m. sausio 30 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– LB, atstovaujamos A. Hanssen,

* Proceso kalba: nyderlandų.

– *Stichting Varkens in Nood*, *Stichting Dierenrecht* ir *Stichting Leefbaar Buitengebied*, atstovaujamų M. H. Middelkamp,

– *College van burgemeester en wethouders van de gemeente Echt-Susteren*, atstovaujamos *advocaat* L. M. C. Cloodt,

– Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. A. M. de Ree, M. Bulterman, C. S. Schillemans ir J. M. Hoogveld,

– Danijos vyriausybės, atstovaujamos J. Nymann-Lindegren ir M. S. Wolff ir P. Z. L. Ngo,

– Airijos, atstovaujamos M. Browne, G. Hodge, ir A. Joyce, padedamų SC N. Butler ir BL C. Hogan,

– Švedijos vyriausybės, atstovaujamos H. Eklinder, C. Meyer-Seitz, H. Shev, J. Lundberg ir A. Falk,

– Europos Komisijos, atstovaujamos G. Gattinara, M. Noll-Ehlers ir L. Haasbeek,

susipažinęs su 2020 m. liepos 2 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1998 m. birželio 25 d. Orhuse (Danija) pasirašytos Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, Europos bendrijos vardu patvirtintos 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB (OL L 124, 2005, p. 1) (toliau – Orhuso konvencija), 9 straipsnio 2 dalies išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant fizinio asmens LB ir gyvūnų teisių apsaugos asociacijų *Stichting Varkens in Nood*, *Stichting Dierenrecht* ir *Stichting Leefbaar Buitengebied* ginčus su *College van de wethouders van de gemeente Echt-Susteren* (Echto Siustereno savivaldybės taryba, Nyderlandai) (toliau – Echto Siustereno savivaldybė) dėl šios savivaldybės bendrovei *Sebava BV* suteikto leidimo statyti kiaulidę.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

3 Orhuso konvencijos aštuonioliktoje konstatuojamojoje dalyje nurodytas siekis, kad visuomenei, įskaitant organizacijas, būtų sudaryta galimybė naudotis veiksmingomis teisminėmis priemonėmis ginant jos teisėtus interesus ir vykdant įstatymus.

4 Šios konvencijos 2 straipsnio „Sąvokos“ 4 dalyje nustatyta, kad „visuomenė“ – tai „vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų ir pagal nacionalinius įstatymus ar praktiką jų asociacijos, organizacijos arba grupės“.

5 Pagal 2 straipsnio 5 dalį „suinteresuot[oji] visuomenė“ apibrėžta kaip „visuomenė, kuriai daro įtaką arba gali daryti įtaką aplinkosaugos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procesu“. Šioje 5 dalyje aiškiai nurodyta, kad „pagal šį apibrėžimą nevyriausybinės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis“.

6 Orhuso konvencijos 3 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad jos nuostatos neapriboja nė vienos šalies teisės tęsti jau priimtų priemonių įgyvendinimą arba imtis naujų priemonių, numatančių didesnes galimybes gauti informaciją, aktyvesnį visuomenės dalyvavimą priimant sprendimus ir geresnes jos galimybes kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, negu numatyta šioje konvencijoje.

7 Orhuso konvencijos 6 straipsnio „Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus dėl konkrečios veiklos“ 1–10 dalyse numatyta:

„1. Kiekviena Šalis:

a) taiko šio straipsnio nuostatas, susijusias su sprendimais [kai sprendžia] dėl leidimų planuojamos veiklos rūšims, išvardytoms I priede, išdavimo tikslingumo;

<…>

2. Suinteresuot[oji] visuomenė informuojama adekvačiai, laiku ir veiksmingai, atsižvelgiant į aplinkybes, arba viešai paskelbiant, arba individualia tvarka pradiniame priimamo aplinkosauginio sprendimo procedūros etape, be kita ko, apie:

a) planuojamą veiklą ir prašymą, kuriuo remiantis bus priimamas sprendimas;

b) galimų sprendimų pobūdį arba apie sprendimo projektą;

c) valstybės instituciją, atsakingą už sprendimo priėmimą;

d) numatomą procedūrą, įskaitant, kaip ir kada gali būti pateikta tokia informacija apie:
   i) sprendimo priėmimo procedūros įgyvendinimo pradžią;
   ii) galimybes visuomenei dalyvauti;
   iii) bet kokio numatomo viešo svarstymo laiką ir vietą;
   iv) valstybės instituciją, iš kurios galima gauti reikiamos informacijos, ir apie tai, kur pateikta atitinkama visuomenei analizuoti skirta informacija;
   v) atitinkamą valstybės instituciją ar bet kokią kitą oficialią instituciją, kuriai galima teikti pastabų arba klausimų, bei apie pastabų arba klausimų pateikimo terminus;
   vi) tai, kokia informacija apie aplinką, susijusi su planuojama veiklos rūšimi, jau turima, ir

e) tai, ar planuojamai veiklos rūšiai yra taikoma nacionalinė ar tarpvalstybinė poveikio aplinkai vertinimo procedūra.

3. Skirtingiems visuomenės dalyvavimo procedūrų etapams įgyvendinti numatomi pagrįsti terminai, suteikiantys pakankamai laiko pagal 2 dalies nuostatas visuomenei informuoti, jai pasirengti ir veiksmingai dalyvauti priimant sprendimus aplinkosaugos srityje.

4. Kiekviena Šalis užtikrina visuomenės dalyvavimą jau pradiniame etape, kai yra visos galimybės svarstyti įvairius variantus ir kai galima užtikrinti veiksmingą visuomenės dalyvavimą.

5. Kiekviena Šalis būtinais atvejais turėtų skatinti būsimuosius paraiškų davėjus, kad jie, prieš pateikdami prašymą gauti leidimą, išsiaiškintų, kokios yra suinteresuotos visuomenės grupės, organizuotų svarstymus ir suteiktų informaciją apie savo prašymo tikslus.

6. Kiekviena Šalis reikalauja, kad kompetentingos valstybės institucijos, gavusios visuomenės grupių [suinteresuotosios visuomenės] prašymą ir vadovaudamosi nacionaliniais įstatymais, sudarytų joms galimybę nemokamai susipažinti ir išnagrinėti visą tuo metu turimą ir gaunamą informaciją, susijusią

su šiame straipsnyje minimų sprendimų priėmimo procesu, įgyvendinant visuomenės dalyvavimo procedūrą, nepažeidžiant Šalių teisės neteikti tam tikros informacijos pagal 4 straipsnio 3 ir 4 dalių nuostatas. Tokia informacija, nepažeidžiant 4 straipsnio nuostatų, turėtų apimti bent jau:

a) pramonės objekto [vietovės] ir planuojamos veiklos fizikinių bei techninių charakteristikų aprašymą, įskaitant numatomų nuosėdų [liekanų] bei išmetimų įvertinimą;

b) planuojamos veiklos rūšies reikšmingo poveikio aplinkai aprašymą;

c) priemonių, numatančių apsaugoti ir (arba) sumažinti poveikį, įskaitant išmetimus, aprašymą;

d) pirm[a] išvardytų priemonių netechninę santrauką;

e) paraiškos davėjo atliktų pagrindinių alternatyvų apžvalgą ir

f) pagal nacionalinius įstatymus valstybės institucijai pateiktas pagrindines ataskaitas bei pasiūlymus, o [tuo metu, kai] suinteresuotai visuomenei bus teikiama informacija pagal 2 dalį.

7. Visuomenės dalyvavimo procedūros leidžia visuomenės atstovams teikti pasiūlymus raštu arba prireikus viešo svarstymo ar klausimo svarstymo [tyrimo] su paraiškos davėju metu bet kokius komentarus, informaciją, analizę arba nuomonę, kurie, jų manymu, sietini su planuojama veikla.

8. Kiekviena Šalis užtikrina, kad atitinkamame sprendime deramai atsispindėtų visuomenės dalyvavimo rezultatai.

9. Kiekviena Šalis užtikrina, kad, valstybės institucijai priėmus sprendimą, vadovaujantis reikiama tvarka apie tą sprendimą nedelsiant būtų pranešta visuomenei. Kiekviena Šalis pateikia visuomenei sprendimo tekstą kartu nurodydama priežastis ir motyvus, kuriais remiantis buvo priimtas toks sprendimas.

10. Kiekviena Šalis užtikrina, kad, valstybės institucijai svarstant iš naujo ar atnaujinant veiklos, išvardytos 1 dalyje, įgyvendinimo sąlygas, šio straipsnio 2–9 dalių nuostatos taikomos su atitinkamais pakeitimais [*mutatis mutandis*] ir tais atvejais, kai tai tikslinga.“

8 Orhuso konvencijos 9 straipsnio „Teisė kreiptis į teismus“ 2–4 dalyse nurodyta:

„2. Kiekviena Šalis, vadovaudamasi savo nacionaliniais įstatymais, užtikrina, kad atitinkami [suinteresuotosios] visuomenės atstovai[,]

a) rodantys pakankamą suinteresuotumą, arba kaip alternatyva,

b) manantys, kad buvo pažeista kokia nors jų teisė, kai tai kaip būtina sąlyga numatyta Šalies administracinės procesinės teisės normose, turėtų teisę kreiptis dėl priimtų sprendimų pakartotinio nagrinėjimo teisme ir (arba) kitoje, nepriklausomoje ir [n]ešališkoje įstatymų nustatyta tvarka įsteigtoje, institucijoje, siekiant teisiniu [materialiniu] ir procesiniu požiūriu užginčyti bet kokio sprendimo teisėtumą, veiksmus arba neveikimą, nepažeidžiant 6 straipsnio nuostatų ir[,] kai tai reglamentuoja nacionaliniai įstatymai bei nepažeidžiant žemiau pateikiamos 3 dalies, kitų atitinkamų šios Konvencijos nuostatų.

Pakankamas suinteresuotumas ir kokios nors teisės pažeidimas nustatomi remiantis nacionalinių įstatymų nuostatomis ir turint tikslą suteikti suinteresuot[ajai] visuomenei plačias galimybes kreiptis į teismus pagal šią Konvenciją. Todėl dėl a punkto pakanka bet kokios 2 straipsnio 5 dalyje keliamus

reikalavimus atitinkančios nevyriausybinės organizacijos suinteresuotumo; dėl b punkto – tokios organizacijos taip pat turi teisę pareikšti apie savo teisių pažeidimus [be to, laikoma, kad tokios organizacijos turi teises, kurios gali būti pažeistos, kaip tai suprantama pagal šios dalies b punktą].

Šios 2 dalies nuostatos neriboja galimybės panaudoti išankstinio svarstymo [preliminarios peržiūros] administracinėje institucijoje procedūrą ir netaiko reikalavimo išnaudoti administracinio svarstymo [preliminarios peržiūros] procedūras prieš kreipiantis į teismines instancijas tais atvejais, kai toks reikalavimas nustatytas nacionaliniuose įstatymuose.

3. Be to, ir nepažeidžiant 1 ir 2 dalyse minimų pakartotinio nagrinėjimo procedūrų, kiekviena Šalis užtikrina, kad visuomenės atstovai, atitinkantys nacionaliniuose įstatymuose numatytus kriterijus, jeigu tokie yra, galėtų administracine arba teismo tvarka kreiptis dėl privačių asmenų arba valstybės institucijų, pažeidžiančių nacionalinių įstatymų nuostatas, susijusias su aplinkosauga, veiksmų arba neveikimo užginčijimo.

4. Be to, ir nepažeidžiant 1 dalies nuostatų, vykdant 1, 2 ir 3 dalyse nurodytas procedūras, turi būti užtikrintos atitinkamos [tinkamos] ir veiksmingos teisinės gynybos priemonės, įskaitant, jei reikia, tokias teisines gynybos priemones kaip teismo įpareigojimas nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises, ir tos priemonės turi būti teisingos, [n]ešališkos, pasiūlytos laiku ir ne per daug brangios. <…>“

9 Orhuso konvencijos I priedo „6 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytų veiklos rūšių sąrašas“ 15 punkto c papunktyje minimi intensyviam kiaulių auginimui skirti įrenginiai, kuriuose daugiau kaip 750 vietų numatyta paršavedėms.

Nyderlandų teisė

10 Pagal *Algemene wet bestuursrecht* (Bendrasis administracinės teisės įstatymas, toliau – *Awb*) 1:2 straipsnį „suinteresuotasis asmuo“ – tai bet kuris asmuo, „kurio interesams sprendimas turi tiesioginį poveikį“.

11 Iš *Wet Algemene bepalingen omgevingsrecht* (Įstatymas dėl bendrųjų aplinkos teisės nuostatų, toliau – *Wabo*) 3.10 straipsnio matyti, kad aplinkosaugos leidimo išdavimui dėl statytų veiklos ir įrenginių modifikavimo, kaip tai suprantama pagal *Wabo* 2.1 straipsnio 1 dalies a ir e punktus, turi būti taikomas *Awb* 3.4 straipsnis, reglamentuojantis „bendrą viešąją parengiamąją procedūrą“ (toliau – parengiamoji procedūra).

12 *Wabo* 3.12 straipsnyje numatyta, kad per šią procedūrą kiekvienas asmuo gali pateikti pastabas dėl sprendimo projekto.

13 Pagal *Awb* 6:13 straipsnį tik per parengiamąją procedūrą pastabas pateikę suinteresuotieji asmenys gali skųsti po šios procedūros priimtą sprendimą, nebent jiems negalima pagrįstai reikšti priekaišto dėl nedalyvavimo. Be to, priimtini tik pagrindai dėl tų pačių ginčijamo sprendimo aspektų, kurie buvo kritikuojami per jo priėmimo procedūrą.

14 Iš *Awb* 8:1 straipsnio matyti, kad tik suinteresuotieji asmenys gali pateikti skundą administraciniam teismui dėl administracinių sprendimų.

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

15 2016 m. spalio 13 d. *Sebava* pateikė Echto Siustereno savivaldybei prašymą išduoti leidimą išplėsti ir modifikuoti Koningsbosch (Nyderlandai) esančią kiaulidę, siekdama pastatyti naują 855 vietų nujunkytų paršingų paršavedžių tvartą, kad esamuose tvartuose vietoj 484 kiaulaičių galėtų laikyti 125 žindamas paršavedes, ir dengtą kiaulių aptvarą.

16 Šiam prašymui buvo taikoma parengiamoji procedūra, per kurią kompetentinga institucija priima sprendimo dėl prašymo išduoti leidimą projektą, dėl kurio gali būti pateikta pastabų.

17 Šiomis aplinkybėmis Echto Siustereno savivaldybė nusprendė, kad poveikio aplinkai ataskaita nereikalinga.

18 Savivaldybės patalpose visuomenė galėjo susipažinti su šiuo sprendimu, pranešimo dokumentų ir kitų priedų nuorašais. *Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden* (Nyderlandų Karalystės oficialusis leidinys) buvo paskelbtas pranešimas, kuriame nurodyta, kad minėtas sprendimas laikytinas parengiamuoju aktu, kaip tai suprantama pagal Nyderlandų teisę, todėl jis negali būti skundžiamas administracine ar teismine tvarka, nebent juo tiesiogiai pažeisti „suinteresuotojo asmens“ interesai. Prašymas išduoti leidimą ir skelbimas dėl leidimo projekto taip pat buvo publikuoti *Gemeenteblad van echt-Susteren* (Echto Siustereno savivaldybės oficialusis leidinys).

19 2017 m. rugsėjo 28 d. sprendimu Echto Siustereno savivaldybė išdavė prašomą aplinkosaugos leidimą.

20 LB, *Stichting Varkens in Nood*, *Stichting Dierenrecht* ir *Stichting Leefbaar Buitengebied* kreipėsi į *Rechtbank Limburg* (Limburgo apylinkės teismas, Nyderlandai) su prašymais panaikinti šį leidimą.

21 Dėl LB skundo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad jis turi būti atmestas kaip nepriimtinas, nes LB neatitinka sąlygų, kad būtų laikoma „suinteresuotuoju asmeniu“, kaip tai suprantama pagal Nyderlandų administracinę teisę, nes gyvena ne šalia pagrindinėje byloje nagrinėjamo projekto įgyvendinimo vietos, o maždaug dvidešimt kilometrų toliau, taigi asmeniškai nepatiria šio projekto poveikio aplinkai. Kaip nurodo nacionalinis teismas, to, kad LB pagal profesiją yra veterinarijos gydytoja, nepakanka asmeniniam interesui pripažinti, o kita veikla ir statusas, kuriais ji rėmėsi, buvo nurodyti pavėluotai, pasibaigus skundo pateikimo terminui.

22 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas priduria, kad LB skundas taip pat galėtų būti atmestas kaip nepriimtinas, nes pareiškėja per parengiamąją procedūrą nepateikė pastabų dėl minėto projekto.

23 LB teigia, kad jai turi būti pripažintas „suinteresuotojo asmens“ statusas, kaip tai suprantama pagal Nyderlandų teisę, ir kad negalima pagrįstai teigti, kad ji nepateikė pastabų per parengiamąją procedūrą, atsižvelgiant į per šią procedūrą padarytus pažeidimus. Konkrečiai kalbant, nebuvo nurodyta, kad projektas apėmė kiaulidės išplėtimą, ir tik „suinteresuotieji asmenys“ buvo paprašyti pateikti pastabas.

24 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl teisės kreiptis į teismą taikymo tik „suinteresuotiesiems asmenims“, kaip tai suprantama pagal nacionalinę teisę, suderinamumo su Orhuso konvencija.

25 Visų pirma jam neaišku, ar šios konvencijos 9 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti kaip reikalaujančią, kad asmenys, kurie, kaip antai LB, nelaikomi „suinteresuotaisiais asmenimis“, kaip tai suprantama pagal nacionalinę teisę, ir kurie nėra „suinteresuotosios visuomenės“, kaip tai suprantama pagal Orhuso konvenciją, nariai, vis dėlto galėtų kaip „visuomenės“, kaip ji suprantama pagal šią konvenciją, nariai teismuose remtis galimais teisių, jiems suteiktų pagal Konvencijos 6 straipsnio 3 ir 7–9 dalis, kuriose minima „visuomenė“, o ne vien „suinteresuotoji visuomenė“, pažeidimais.

26 Kiek tai susiję su aplinkos apsaugos organizacijomis (pareiškėjomis pagrindinėje byloje), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad jos yra „suinteresuotieji asmenys“, kaip tai suprantama pagal nacionalinę teisę, nes gyvūnų gerovė ir apsauga yra vienas iš jų įstatuose numatytų tikslų, ir pakankamai įrodyta, kad jos šiuo tikslu vykdo konkrečią veiklą.

27 Vis dėlto šis teismas mano, kad šių asociacijų skundas turi būti atmestas kaip nepriimtinas, nes jos nedalyvavo parengiamojoje procedūroje.

28 Bet prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar ši priimtinumo sąlyga atitinka Sąjungos teisę, visų pirma Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalį.

29 Be to, jam neaišku dėl Nyderlandų teisės normos, numatančios, kad nepriimtinais laikomi pagrindai, nesusiję su sprendimo projekto aspektais, ginčytais per parengiamąją procedūrą, atitikties šiai nuostatai.

30 Šiomis aplinkybėmis *Rechtbank Limburg* (Limburgo apylinkės teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Sąjungos teisė, visų pirma Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalis, aiškintinos taip, kad visuomenė (angl. *public*) (bet kuris asmuo) neturi jokios teisės kreiptis į teismus, jeigu ji nėra suinteresuotoji visuomenė (angl. *public concerned*) (suinteresuotasis asmuo)?

Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

2. Ar Sąjungos teisė, visų pirma Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalis, aiškintinos taip, kad pagal jas visuomenė (angl. *public*) (bet kuris asmuo) tariamo šiai visuomenei taikomų procedūrinių reikalavimų ir dalyvavimo teisių, kaip tai suprantama pagal šios konvencijos 6 straipsnį, pažeidimo atveju turi turėti teisę kreiptis į teismus?

Ar reikšminga tai, kad suinteresuotoji visuomenė (angl. *public concerned*) (suinteresuotieji asmenys) šiuo klausimu turi teisę kreiptis į teismus ir teisme remtis taip pat materialiniais skundo pagrindais?

3. Ar Sąjungos teisė, visų pirma Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalis, aiškintinos taip, kad pagal jas draudžiama suinteresuotosios visuomenės (angl. *public concerned*) (suinteresuotųjų asmenų) teisę kreiptis į teismus susieti su naudojimusi dalyvavimo teisėmis, kaip jos suprantamos pagal šios konvencijos 6 straipsnį?

Jei į trečiąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai:

4. Ar Sąjungos teisė, visų pirma Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalis, aiškintinos taip, kad pagal jas draudžiama nacionalinės teisės nuostata, kuria nenumatoma suinteresuotosios visuomenės (angl. *public concerned*) (suinteresuotųjų asmenų) teisė kreiptis į teismus dėl sprendimo, kai jai gali būti pagrįstai reiškiamas priekaištas, jog ji nepareiškė prieštaravimų dėl sprendimo projekto (ar jo dalių)?

Jei į ketvirtąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai:

5. Ar nacionalinis teismas gali savo nuožiūra, atsižvelgdamas į konkretaus atvejo aplinkybes, nuspręsti, kaip turi būti suprantama frazė „kuriam gali būti pagrįstai reiškiamas priekaištas“, ar jis privalo atsižvelgti į tam tikras pagal Sąjungos teisę suteikiamas garantijas?

6. Kiek skirtųsi atsakymas į [trečiąjį–penktąjį] klausimus, kalbant apie visuomenę (angl. *public*) (kiekvieną asmenį), jeigu ji nėra suinteresuotoji visuomenė (angl. *public concerned*) (suinteresuotieji asmenys)?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

31 Pirmuoju ir antruoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal Sąjungos teisę, visų pirma Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalį, draudžiama, kad šios konvencijos 2 straipsnio 4 dalyje minimos „visuomenės“ nariai neturėtų teisės kreiptis į teismą, siekdami užginčyti sprendimą, patenkantį į šios konvencijos 6 straipsnio taikymo sritį.

32 Pirmiausia konstatuotina, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas projektas patenka į Orhuso konvencijos taikymo sritį.

33 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teisingai remiasi šios konvencijos 6 straipsnio 1 dalies a punktu, siejamu su jos I priedo 15 punktu, kuriame minimi intensyviam kiaulių auginimui skirti įrenginiai su daugiau kaip 750 vietų paršavedėms ir kurių autorizavimo procedūroje gali dalyvauti „suinteresuotoji visuomenė“.

34 Pagal Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalį kiekviena susitariančioji šalis, laikydamasi savo nacionalinės teisės aktų ir turėdama tikslą suteikti „suinteresuotajai visuomenei“ plačias galimybes kreiptis į teismus, užtikrina, kad jos nariai, kurie yra suinteresuoti arba mano, kad buvo pažeista kokia nors jų teisė, kai tai kaip būtina sąlyga numatyta nacionalinėje teisėje, galėtų kreiptis į teisminę arba kitą nepriklausomą ir nešališką instituciją, siekdami ginčyti bet kokio į šios konvencijos 6 straipsnio ir, jeigu nacionalinė teisė tai numato, į kitų reikšmingų jos nuostatų taikymo sritį patenkančio sprendimo teisėtumą.

35 Teisingumo Teisme vykusios rašytinės proceso dalies šalys teisingai pažymėjo, kad Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje kalbama tik apie „suinteresuotąją visuomenę“, kuri šios konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje apibrėžiama kaip visuomenė, kuriai daro arba gali daryti įtaką aplinkosaugos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procesu. Pastarojoje nuostatoje aiškiai nurodyta, kad nevyriausybinės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis.

36 Taigi Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalies tikslas ne suteikti visuomenei apskritai teisę skųsti į šios konvencijos 6 straipsnio taikymo sritį patenkančius sprendimus ir kitus aktus dėl projektų, dėl kurių visuomenė dalyvauja sprendimų priėmimo procese, o užtikrinti šią teisę tik tam tikras sąlygas atitinkantiems „suinteresuotosios visuomenės“ nariams.

37 Šį aiškinimą patvirtina Orhuso konvencijos 9 straipsnio struktūra, nes šio straipsnio 3 dalyje numatyta labiau apribota „visuomenės“ apskritai teisės kreiptis į teismą reglamentavimo tvarka ir taip atspindėta šioje konvencijoje numatyta sistema, kurioje aiškiai skiriama „visuomenė“ apskritai ir dėl tam tikro veiksmo ar operacijos „suinteresuota visuomenė“.

38 Taigi specialiosios procedūrinės teisės numatytos suinteresuotosios visuomenės nariams, kurie iš principo vieninteliai turi dalyvauti sprendimų priėmimo procese, nes priklauso asmenų, kuriems planuojamas veiksmas ar operacija daro ar gali daryti poveikį, ratui, kurį valstybės narės turi apibrėžti pagrįstai ir atsižvelgdamos į tikslą suteikti suinteresuotajai visuomenei plačias galimybes kreiptis į teismą.

39 Tiesa, Orhuso konvencijos 6 straipsnyje ne kartą vartojamas terminas „visuomenė“. Vis dėlto iš viso šio straipsnio matyti, kad jis taikomas tik „suinteresuotajai visuomenei“, t. y. tik tai visuomenei, kurios dalyvavimo sprendimo priėmimo procese reikalaujama.

40 Nors šios konvencijos 6 straipsnio 2 dalies d punkto ii ir iv papunkčiuose nurodyti reikalavimai skirti konkrečiai informacijai, susijusiai su „visuomene“, iš 6 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos aiškiai matyti, kad jame įtvirtinta teisė gauti informaciją užtikrinama tik „suinteresuotajai visuomenei“.

41 Šios konvencijos 6 straipsnio 3 dalyje, be kita ko, nurodant, kad turi būti numatyti pagrįsti visuomenės informavimo, kaip tai suprantama pagal Orhuso konvencijos 6 straipsnio 2 dalį, terminai ir veiksmingo visuomenės pasirengimo ir dalyvavimo visose sprendimų priėmimo procedūrose terminai, patvirtinama, kad įvairūs visuomenės dalyvavimo procedūros etapai taikomi tik suinteresuotajai visuomenei.

42 Be to, nors minėtos konvencijos 6 straipsnio 4 ir 7 dalyse taip pat minima „visuomenė“, vienintelis šių nuostatų tikslas – nustatyti konkrečias dalyvavimo procedūroje sąlygas, t. y. momentą, kada ši procedūra turi būti rengiama, ir tikslią dalyvavimo formą, o ne apibrėžti visuomenės teisės dalyvauti nurodytose procedūrose apimtį.

43 Šią analizę patvirtina tai, kad teisė dalyvauti priimant sprendimus negalėtų būti veiksminga suinteresuotajam asmeniui nesuteikiant teisės būti informuotam apie projektą bei planuojamą procedūrą ir teisės susipažinti su informaciniais dokumentais, kurios Orhuso konvencijos 6 straipsnio 2 ir 6 dalyse vis dėlto aiškiai suteiktos tik „suinteresuotosios visuomenės“ nariams.

44 Be to, pažymėtina, kad dėl kitokio Orhuso konvencijos 6 straipsnio aiškinimo, nei nurodyta šio sprendimo 39 punkte, neišvengiamai būtų išplėsta teisė kreiptis į teismą ir taikoma visai „visuomenei“, kad ji galėtų remtis iš šio straipsnio kylančiomis teisėmis, todėl šios konvencijos 9 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatytų teisės kreiptis į teismą reglamentavimo tvarkų atskyrimas taptų neveiksmingas.

45 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalies tikslas – būtent užtikrinti teisę kreiptis į teismą siekiant užginčyti į šios konvencijos 6 straipsnio taikymo sritį patenkantį aktą ar sprendimą tik tam tikras sąlygas atitinkančiai „suinteresuotajai visuomenei“.

46 Tai reiškia (su sąlyga, kad vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikrins faktines aplinkybes), kad asmuo, kaip antai LB, kuris nėra „suinteresuotosios visuomenės“, kaip ji suprantama pagal Orhuso konvenciją, narys, negali remtis šios konvencijos 9 straipsnio 2 dalies pažeidimu, nes pagrindinėje byloje neturi teisės kreiptis į teismą.

47 Vis dėlto tokio asmens teisei kreiptis į teismą turėtų būti taikoma skirtinga tvarka, jei pagal valstybės narės nacionalinę teisę visuomenei būtų suteikta platesnė teisė dalyvauti sprendimų priėmimo procese, ypač teisė būti veiksmingai ir laiku informuotam apie projektą, kaip tai leidžiama Orhuso konvencijos 3 straipsnio 5 dalyje, pagal kurią šios konvencijos šalys savo nacionalinėje teisėje gali priimti palankesnes priemones, nei numatytosios šioje konvencijoje, kaip antai priemones, užtikrinančias aktyvesnį visuomenės dalyvavimą šios konvencijos 6 straipsnyje numatytame sprendimų priėmimo procese.

48 Tokiu atveju šių priemonių pagrindu pateikti teisminiai skundai patektų į Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalį, kurioje numatyta, kad, nepažeidžiant to straipsnio 1 ir 2 dalyse minimų peržiūros procedūrų, kiekviena šios konvencijos šalis užtikrina, kad „visuomenės atstovai, atitinkantys nacionaliniuose įstatymuose numatytus kriterijus, jeigu tokie yra“, galėtų administracine arba teismine tvarka kreiptis dėl privačių asmenų arba valstybės institucijų, pažeidžiančių nacionalinių aplinkosaugos įstatymų nuostatas, veiksmų arba neveikimo užginčijimo.

49 Šios konvencijos 9 straipsnio 3 dalyje minimiems skundams gali būti nustatyti „kriterijai“, o tai iš esmės reiškia, kad valstybės narės, naudodamosi šiuo atžvilgiu joms suteikta diskrecija, gali nustatyti proceso teisės normas dėl sąlygų, kurias būtina įvykdyti, norint pateikti tokius skundus (šiuo klausimu žr. 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*, C-664/15, EU:C:2017:987, 86 punktą).

50 Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad minėtoje nuostatoje numatyta teisė apskųsti taptų visai neveiksminga, jeigu nustačius tokius kriterijus tam tikroms „visuomenės atstovų“ kategorijoms būtų nesuteikta jokios teisės apskųsti (šiuo klausimu žr. 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*, C-664/15, EU:C:2017:987, 46 ir 48 punktus ir 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland ir kt.*, C-197/18, EU:C:2019:824, 34 punktą).

51 Tai reiškia, kad pagal Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalį draudžiama „visuomenės“, kaip ji suprantama pagal šią konvenciją, nariams nesuteikti jokios teisės kreiptis į teismą, kad jie galėtų remtis platesnėmis dalyvavimo sprendimų priėmimo procese teisėmis, suteikiamomis pagal valstybės narės nacionalinę aplinkos teisę.

52 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį ir antrąjį klausimus atsakytina taip: Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama kaip nedraudžianti, kad šios konvencijos 2 straipsnio 4 dalyje minimos „visuomenės“ nariai patys neturėtų teisės kreiptis į teismą, siekdami užginčyti sprendimą, patenkantį į jos 6 straipsnio taikymo sritį. Vis dėlto pagal minėtos konvencijos 9 straipsnio 3 dalį draudžiama šiems asmenims nesuteikti teisės kreiptis į teismą siekiant remtis platesnėmis dalyvavimo sprendimų priėmimo procese teisėmis, jiems suteiktomis vien pagal valstybės narės nacionalinę aplinkos teisę.

Dėl trečiojo–šeštojo klausimų

53 Atsižvelgiant į pagrindinės bylos ginčus ir į atsakymus, pateiktus į pirmąjį ir antrąjį klausimus, konstatuotina, kad trečiasis–šeštasis klausimai užduoti dėl nevyriausybinių organizacijų, priskiriamų prie „suinteresuotosios visuomenės“, kuri minima Orhuso konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje ir kuriai taikoma jos 9 straipsnio 2 dalis, ir dėl „visuomenės“, kuri minima šios konvencijos 2 straipsnio 4 dalyje ir kuriai taikoma jos 9 straipsnio 3 dalis, narių skundų.

54 Taigi laikytina, kad trečiuoju–šeštuoju klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalis ir jos 9 straipsnio 3 dalis draudžia teisminių skundų, kuriuos teikia prie „suinteresuotosios visuomenės“ priskiriamos nevyriausybinės organizacijos ir „visuomenės“ nariai, atsižvelgdami į (organizacijų atveju) šios konvencijos 6 straipsnį ir („visuomenės“ narių atveju) valstybės narės nacionalinę aplinkos teisę, priimtinumą susieti su jų dalyvavimu ginčijamo sprendimo parengiamojoje procedūroje, nebent jiems negalima pagrįstai reikšti priekaišto to nepadarius. Nacionalinis teismas taip pat nori išsiaiškinti, ar pagal šias nuostatas draudžiama priimtinais pripažinti tik pagrindus, pateiktus dėl tų pačių ginčijamo sprendimo aspektų, dėl kurių pareiškėjai per šią procedūrą pateikė pastabų.

55 Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad „suinteresuotosios visuomenės“, kaip ji suprantama pagal Orhuso konvenciją, nariai turi turėti galimybę pasinaudoti teisminiu skundu dėl šios konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje minimų aktų, nepaisant vaidmens, kurį jie galėjo atlikti nagrinėjant prašymą, todėl šios konvencijos šalys negali numatyti, kad toks skundas nepriimtinas, motyvuodama tuo, kad pareiškėjas dalyvavo ginčijamo sprendimo priėmimo procese ir jame galėjo pareikšti nuomonę (šiuo klausimu dėl panašių 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 175, 1985, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 248) nuostatų žr. 2009 m. spalio 15 d. Sprendimo *Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening*, C-263/08, EU:C:2009:631, 38 ir 39 punktus).

56 Dalyvavimas aplinkos sprendimų priėmimo procedūroje minėtoje konvencijoje numatytomis sąlygomis iš tiesų skiriasi nuo teisminio skundo teikimo ir jo tikslas ne toks kaip skundo, kurį prireikus galima pateikti dėl sprendimo, priimto pasibaigus tokiai procedūrai, todėl toks dalyvavimas neturi poveikio skundo teikimo sąlygoms (šiuo klausimu žr. 2009 m. spalio 15 d. Sprendimo *Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening*, C-263/08, EU:C:2009:631, 38 punktą).

57 Be to, kalbant konkrečiai apie aplinkos apsaugos organizacijas, reikia priminti, kad Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalies antros pastraipos antrame ir trečiame sakiniuose numatyta, jog nevyriausybinės organizacijos, atitinkančios šios konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje nustatytas sąlygas, turi būti laikomos turinčiomis pakankamą interesą arba teises, kurios gali būti pažeistos, atsižvelgiant į tai, ar nacionalinės teisės aktuose nurodyta viena iš šių priimtinumo sąlygų.

58 Galiausiai konstatuotina, kad Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje numatytą tikslą užtikrinti „plačias galimybes kreiptis į teismus“ ir šios nuostatos veiksmingumą pažeistų tokie teisės aktai, pagal kuriuos nevyriausybinės organizacijos teikiamo skundo priimtinumas priklausytų nuo to, kokį vaidmenį ji galėjo atlikti dalyvavimo sprendimų priėmimo procese etape, nors šio etapo tikslas nėra toks pats kaip teisminio skundo teikimo, be to, tai, kaip organizacija vertina projektą, gali keistis atsižvelgiant į šio proceso rezultatą (šiuo klausimu žr. 2009 m. spalio 15 d. Sprendimo *Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening*, C-263/08, EU:C:2009:631, 38, 39 ir 48 punktus).

59 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad pagal Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalį draudžiama joje minimų teisminių skundų, kuriuos teikia nevyriausybinės organizacijos, priskiriamos prie „suinteresuotosios visuomenės“, kaip tai suprantama pagal Orhuso konvenciją, priimtinumą susieti su jų dalyvavimu sprendimų priėmimo procese, per kurį buvo priimtas ginčijamas sprendimas.

60 Aplinkybė, kad ši sąlyga pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamą nacionalinę teisę netaikoma, kai negalima pagrįstai reikšti priekaištą, kad šios organizacijos nedalyvavo minėtame procese, negali pateisinti kitokio sprendimo, nes ankstesnio dalyvavimo sąlygos nesilaikymo iš principo pakanka, kad būtų užkirstas kelias šioms organizacijoms kreiptis į teismą.

61 Bet sprendimas būtų kitoks, jei minėtą skundą teiktų „visuomenės“ narys, remdamasis platesnėmis dalyvavimo sprendimų priėmimo procese teisėmis, suteiktomis vien pagal valstybės narės nacionalinę aplinkos teisę.

62 Tokiu atveju, kaip matyti iš šio sprendimo 48 punkto, reikėtų taikyti Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalį, kurioje lanksčiau reglamentuota šios konvencijos susitariančiųjų šalių veiksmų laisvė.

63 Taigi iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad pagal šią nuostatą iš esmės nedraudžiama, kad joje minimų skundų priimtinumas priklausytų nuo to, ar pareiškėjas prieštaravimus pateikė laiku per administracinę procedūrą, nes tokia taisyklė leidžia greičiau identifikuoti ginčytinus klausimus ir prireikus juos išspręsti per administracinę procedūrą, tad nebereikia kreiptis į teismą (šiuo klausimu žr. 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*, C-664/15, EU:C:2017:987, 88-90 punktus).

64 Tokiomis aplinkybėmis minėtą taisyklę, nepaisant to, kad ji, kaip išankstinė apskundimo teisme sąlyga, yra teisės į veiksmingą teisinę gynybą teisme, kaip ji suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių (toliau – Chartija) 47 straipsnį, apribojimas, Teisingumo Teismas pripažino pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį pateisinama sąlyga, jeigu ji numatyta įstatyme, nekeičia šios teisės esmės, yra būtina remiantis proporcingumo principu ir tikrai atitinka Europos Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus arba reikalinga kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti (šiuo klausimu žr. 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*, C-664/15, EU:C:2017:987, 90 punktą).

65 Nagrinėjamu atveju, neatsižvelgiant į tai, ar Chartijos 47 straipsnį reikia taikyti teisminiam skundui, kuris būtų teikiamas tik dėl platesnių dalyvavimo sprendimo priėmimo procese teisių, suteiktų vien pagal nacionalinės teisės aktus, šio sprendimo pirmesniame punkte nurodytos sąlygos bet kuriuo atveju yra įvykdytos.

66 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad skundo priimtinumo sąlyga, grindžiama ankstesniu dalyvavimu sprendimų priėmimo procese, yra numatyta įstatyme, kaip tai suprantama pagal Chartijos 47 straipsnį. Be to, ši sąlyga nekeičia tame straipsnyje įtvirtintos pagrindinės teisės į veiksmingą teisinę gynybą esmės, nes nekvestionuoja pačios šios teisės ir tik nustatyto papildomą procedūrinį jos įgyvendinimo etapą (šiuo klausimu žr. 2017 m. rugsėjo 27 d. Sprendimo *Puškár*, C-73/16, EU:C:2017:725, 64 punktą). Be to, ji atitinka bendrojo intereso tikslą, primintą šio sprendimo 63 punkte, ir nėra akivaizdaus neproporcingumo tarp šio tikslo ir galimų nepatogumų dėl pareigos dalyvauti ginčijamo sprendimo parengiamojoje procedūroje (šiuo klausimu žr. 2017 m. rugsėjo 27 d. Sprendimo *Puškár*, C-73/16, EU:C:2017:725, 66, 67 ir 69 punktus).

67 Aplinkybė, kad ši sąlyga netaikoma, kai pareiškėjui negalima pagrįstai reikšti priekaišto nedalyvavus sprendimo priėmimo procese, taip pat atitinka proporcingumo reikalavimą, nes ji vertinama atsižvelgiant į bylos aplinkybes.

68 Galiausiai nebūtina nustatyti, ar pagal Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 ir 3 dalis draudžiama, kad teisme galima ginčyti tik pagrindus, pateiktus dėl tų pačių ginčijamo sprendimo aspektų, dėl kurių pareiškėjai pateikė pastabų per šią procedūrą, nes pareiškėjai pagrindinėje byloje bet kuriuo atveju nedalyvavo parengiamojoje procedūroje.

69 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį–šeštąjį klausimus reikia atsakyti taip: Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama kaip draudžianti joje minimų teisminių skundų, kuriuos teikia nevyriausybinės organizacijos, priskiriamos prie šios konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje nurodytos „suinteresuotosios visuomenės“, priimtinumą susieti su jų dalyvavimu ginčijamo sprendimo parengiamojoje procedūroje, net jeigu ši sąlyga netaikoma, kai joms negalima pagrįstai reikšti priekaišto dėl nedalyvavimo. Vis dėlto šios konvencijos 9 straipsnio 3 dalis nedraudžia joje minimo teisminio skundo priimtinumą susieti su pareiškėjo dalyvavimu ginčijamo sprendimo parengiamojoje procedūroje, nebent, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, jam negalima pagrįstai reikšti priekaišto nedalyvavus šioje procedūroje.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

70 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. **1998 m. birželio 25 d. Orhuse (Danija) pasirašytos Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, Europos bendrijos vardu patvirtintos 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB, 9 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama kaip nedraudžianti, kad šios konvencijos 2 straipsnio 4 dalyje minimos „visuomenės“ nariai patys neturėtų teisės kreiptis į teismą, siekdami užginčyti sprendimą, patenkantį į jos 6 straipsnio taikymo sritį. Vis dėlto pagal minėtos konvencijos 9 straipsnio 3 dalį draudžiama šiems asmenims nesuteikti teisės kreiptis į teismą siekiant remtis platesnėmis dalyvavimo sprendimų priėmimo procese teisėmis, jiems suteiktomis vien pagal valstybės narės nacionalinę aplinkos teisę.**

2. 1998 m. birželio 25 d. Orhuse pasirašytos Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, Europos bendrijos vardu patvirtintos Sprendimu 2005/370/EB, 9 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama kaip draudžianti joje minimų teisminių skundų, kuriuos teikia nevyriausybinės organizacijos, priskiriamos prie šios konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje nurodytos „suinteresuotosios visuomenės“, priimtinumą susieti su jų dalyvavimu ginčijamo sprendimo parengiamojoje procedūroje, net jeigu ši sąlyga netaikoma, kai joms negalima pagrįstai reikšti priekaišto dėl nedalyvavimo. Vis dėlto šios konvencijos 9 straipsnio 3 dalis nedraudžia joje minimo teisminio skundo priimtinumą susieti su pareiškėjo dalyvavimu ginčijamo sprendimo parengiamojoje procedūroje, nebent, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, jam negalima pagrįstai reikšti priekaišto nedalyvavus šioje procedūroje.

Parašai.